
UNELE ASPECTE ALE DIGITALIZĂRII DREPTULUI PENAL,
PRIN PRISMA DIGITALIZĂRII INFRAȚIUNILOR ELECTORALE

SOME ASPECTS OF THE DIGITALIZATION OF CRIMINAL LAW,
THROUGH THE PRISM OF THE DIGITALIZATION
OF ELECTORAL CRIMES

BOTNARU Stela,
dr., conf. univ., USM

TANAS Ghenadie,
doctorand, USM

Summary

The article highlights the trend of digitalization of the process of elaboration, realization and application of the law, which according to the conditions imposed by COVID-19, becomes a necessity. The preconditions and necessary steps for efficient digitization are outlined. We follow the example of art.388 of the Criminal Code of Romania, which criminalizes fraud in electronic voting, as an example of the digitization process. Digitization is done to facilitate legal processes, in which costs, procedures, prudence in cooperation with artificial intelligence, interoperability and protection of citizens' rights must be considered.

Keywords: *Digitization, criminal code, COVID-19 pandemia, fraud of the electronic voting*

Evoluția inteligenței artificiale este un fapt împlinit, un proces pe care nu putem să-l evităm chiar dacă am încerca. Astăzi digitalizarea proceselor se face din ce în ce mai vizibilă: de la roboți care preiau comenzi pentru livrare de marfă și hrană, până la operațiuni chirurgicale de mare finețe realizate la mii de kilometri depărtare. Crizele economice globale din 1997 și 2008 de fiecare dată au dat un nou impuls proceselor de digitalizare.

Anul 2020 a produs cele mai mari schimbări la nivel global, schimbări de ordin economic, social, medical și juridic. Comunitatea mondială și statele lumii se schimbă într-un ritm fără precedent, nimic nu mai este sigur sau previzibil din cauza situației create de pandemia de COVID-19. Continente întregi și zone geografice extinse luptă azi cu primul, sau al doilea val al pandemiei. Absolut toți legiuitorii naționali și sistemele de drept au dublat-triplat eforturile în

reglementarea situației prin intermediul instrumentelor dreptului.

În aceste circumstanțe, când sunt amplu utilizate procedee de carantină și „distanțare socială” (în sensul medical și nu cel al discrepanțelor dintre clasele sociale), când statul și cetățenii, corporațiile cu pondere globală și agenții economici de „mahală” aleg să activeze de la distanță pentru a evita riscurile medicale, dar și datorită instinctului de auto-conservare, este aproape firesc ca toată lumea să-și îndrepte atenția spre digitalizare.

Digitalizarea, firească de fapt, în așa domenii precum tehnologiile informaționale, sectorul banking și comerțul electronic, rapid a câștigat teren și aplicabilitate și în alte domenii/sfere care inițial păreau „nepotrivite”, precum instruirea și educația, sectorul retail, medicina și farmaceutica, și chiar cultura.

Și iată că, tot mai mulți cercetători și juriști își pun semne de întrebare dacă acest proces de digitalizare nu poate fi transpus în domeniul dreptului, dacă nu pot fi digitalizate anumite aspecte ale vieții reglementate de normele dreptului. Trebuie să vă spunem că digitalizarea deja a creat noi oportunități și domenii de practică pentru firmele de avocatură, cum ar fi reglementarea și consilierea juridică pentru protecția datelor, confidențialitate, etică digitală și securitate cibernetică. În plus, a fost îmbunătățită capacitatea și resurselor jurisconșulților și avocaților de a-și deservi clienții mult mai agil și prompt, de a se concentra pe sarcini mai complexe și de a reduce semnificativ procesele administrative.

Opinia noastră, exprimată fără rezerve, este că digitalizarea dreptului penal și a dreptului procesual penal este necesară, și pledăm pentru susținerea acestui trend și fenomen, ai căror martori suntem și vom rămâne în continuare. Ca argument a opiniei exprimate venim cu o exemplificare consacrată, din legislația României – incriminarea fraudelor la votul electronic.

În legislația Republicii Moldova nu este reglementată o asemenea infracțiune, însă conform art.388 din Codul penal român [1], *constituie infracțiune de fraudă la votul electronic tipărirea și utilizarea de date de acces false, accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic sau falsificarea prin orice mijloace a buletinelor de vot în format electronic*. Infracțiunea se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani. Totodată, conform art.393 din Cod [1], tentativa la infracțiunea de fraudă la votul electronic se pedepsește.

Fraudarea votului electronic este o incriminare care, probabil, anticipează o reglementare care în prezent nu există în materie electorală, cea a votului electronic. Folosirea actuală a votului electronic în Parlamentul României, la adoptarea actelor normative, nu intră sub incidența acestui articol, întrucât

Unele aspecte ale digitalizării dreptului penal, prin prisma digitalizării...

incriminarea privește doar infracțiuni electorale, deci care se află în strânsă și directă legătură cu procesul alegerilor.

Ținem să precizăm faptul că reglementarea a apărut cu mult timp înainte de apariția condițiilor impuse cu ocazia prevenirii și combaterii pandemiei COVID-19, ceea ce demonstrează existența unei tendințe ferme și constante de a reglementa aspectele digitale. De altfel, infracțiunea a fost preluată din art.14 din O.U.G. nr. 93/2003 [2] pentru exprimarea votului prin mijloace electronice la referendumul național privind revizuirea Constituției României, text abrogat după intrarea în vigoare a noului Cod penal român. Față de situația anterioară, când s-a aplicat doar în contextul referendumului din anul 2003 pentru modificarea Constituției, conținutul normei de incriminare are vocație generală, cu condiția să fie permisă exercitarea dreptului de vot în formă electronică. Consecvent cu întreaga filosofie a noului Cod penal român, textul actual prevede limite de pedeapsă mai reduse. În acest context, reglementarea în vigoare constituie legea penală mai favorabilă.

Mutarea reglementării de drept penal în terenul digital, inevitabil transpune în acest teren și procesul de constatare și investigare a infracțiunii. Este necesară o evoluție simultană a mai multor ramuri și instituții de drept, atât din materia penală, procesual-penală, contravențională, dar și a criminalistici, medicinei legale, psihiatriei judiciare etc.

Fără a avea pretenția de a cuprinde în prezentul articol toate aspectele digitalizării dreptului, în general, și ale dreptului penal în special, pe care o privim nu abstract, dar în strânsă legătură cu procesul de înfăptuire a justiției, dorim să trecem în revistă pentru început terenul de manifestare a acestei digitalizări, punctând eventualele etape generale:

- organizarea procesului de muncă în cadrul procesului de elaborare, realizare și aplicare a dreptului, precum și a înfăptuirii justiției (în special, penale)
- reproiectarea proceselor/subproceselor și dezvoltarea de interfețe și sisteme de lucru;
- redistribuirea responsabilităților, gradului de control, modului de implicare și contribuție a autorităților responsabile de digitalizarea proceselor;
- asigurarea unor condiții prealabile, garanții și caracteristici de securitate (începând cu protecția datelor cu caracter personal și terminând cu securitatea tehnică a sistemului și a metodelor de furnizare a informațiilor);
- asigurarea interoperabilității sistemului, pentru ca schimbul de informații/dosare să se desfășoare facil și în timp util, cu asigurarea garanțiilor de securitate, cu dublarea operațiunilor și evidență corespunzătoare.

Însă înainte de toate, trebuie să recunoaștem o observație generală, legată de faptul că digitalizarea s-a dovedit a fi mai puțin avansată în practică decât se așteptase. Și nu este doar cazul Republicii Moldova sau al României. Dacă trecem în revistă studiile concrete de digitalizare [3] a unor procese juridice în statele europene, precum Austria, Marea Britanie, Danemarca etc. vom observa același lucru. De aici putem concluziona asupra faptului că digitalizarea este mult mai complexă decât pare la prima vedere.

În Republica Moldova, deocamdată au fost digitalizate anumite procese și operații precum preluarea informațiilor de către organele de constatare (a infracțiunilor și contravențiilor), procesul de distribuire aleatorie a dosarelor spre examinare în instanță, ș.a. asemenea de o importanță redusă.

În loc de concluzie atragem atenția asupra faptului că digitalizarea oferă numeroase oportunități de a face îmbunătățiri în procesul de elaborare, realizare și aplicare a dreptului. Având în vedere complexitatea proceselor și diferențele semnificative dintre reglementări, este rezonabil să se stabilească obiective temperate. Este necesar să se ia în considerație faptul că digitalizarea nu se poate realiza prin înființarea unui proiect unic la scară largă, ci ca un proces continuu de îmbunătățire, pe termen lung. Digitalizarea este un instrument de raționalizare pentru facilitarea proceselor juridice, în cadrul căruia trebuie să se ia în calcul costurile, procedurile, prudența în conclucrarea cu inteligența artificială, interoperabilitatea și protecția drepturilor cetățenilor.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al României. On-line pe adresa: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/codul-penal-din-2009> (vizitat la 08.10.2020).
2. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 93 din 9 octombrie 2003 pentru exprimarea votului prin mijloace electronice la referendumul național privind revizuirea Constituției României. On-line pe adresa: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/46899> (vizitat la 10.10.2020).
3. Carolien de Blok, Aline Seepma, Inge Roukema, Dirk Pieter van Donk, Berend Keulen, Rinus Otte. Digitisation in criminal justice chains. The experience in Denmark, England, Austria and Estonia from a supply chain perspective. Pe adresa electronică: https://www.rik.ee/sites/www.rik.ee/files/elfinder/article_files/14032-OPERA_English_Summary.pdf (vizitat la 12.10.2020).